

Stručni rad

KAKO NA ŠTO UČINKOVITIJI I DJETETU UGODAN NAČIN PRISTUPITI K POČETNOM OPISMENJAVANJU

Polonca Gregorčič

OŠ Šmarjeta, Šmarjeta 1,
8220 Šmarješke Toplice, Slovenija

Sažetak:

Čitalačka pismenost jedna je od najvažnijih sposobnosti pri ulasku u školu. Omogućuje djetetu osobni rast i temelj je daljnjeg uspjeha u školi. Svjesna sam koliko je važno da dijete nauči čitati i pisati na što razigraniji i zanimljiviji mogući način, da se u procesu opismenjavanja igra i kroz igru upoznaje svijet slova i riječi.

O nama učiteljima ovisi na koji ćemo mu način predstaviti i približiti ovaj svijet te da u nastavu uvedemo što više igara, pjesama i bajki, koristeći različite metode i načine poučavanja, koji će dijete toliko privući da će teško moći dočekati ono vrijeme kad će upoznati i zapisati sljedeće slovo i riječ, te kad će sam pročitati svoju prvu knjigu, i kad će doći taj trenutak kad će reći: ***Sada mi mama više neće čitati, radije će me slušati.*** Često se sjetim i pjesnika Toneta Pavčeka koji je jednom rekao: „***Ako nećemo čitati, nećemo preživjeti.***“

Ključne riječi: komunikacija, čitanje, sposobnost, spretnost, opismenjavanje

1. UVOD

Čovjek je društveno biće koje nema samo potrebu za hranom i reprodukcijom, već i potrebu za komunikacijom sastavljenom od četiri faktora: slušanja, govora, čitanja i pisanja. Međutim, svi se ti čimbenici razvijaju tijekom cijelog života.

Promatrajući dijete u igri u ranom predškolskom razdoblju možemo uočiti različite vrste i razine pismenosti. Ovdje mislim npr. na uporabu računala – računarska pismenost, znanje računanja - matematička pismenost, djeca čitaju zapise koje su sami napisali i samo oni mogu pročitati značenje zapisa, pročitaju izmišljenu bajku, prepoznaju nazive više puta viđenih trgovina, novina, na pamet čitaju svoje ime i ime prijatelja,...

Temelj učenja čitanja i pisanja predstavlja govoreni jezik. Vještine govora i slušanja koje dijete uči u predškolskom razdoblju ključne su za njegova kasnija dostignuća u čitanju i pisanju te za uspjeh u školi općenito. Djeca koja za to vrijeme ne razviju vještine govorenog jezika teško to nadoknađuju u školi i često zaostaju za svojim vršnjacima. Taj je zaostatak uočljiv čak i prije polaska u školu [1].

2. OPISMENJAVANJE

Opismenjavanje je proces "u kojem pojedinac nauči čitati i pisati različite tekstove, koji mu pomažu u svakodnevnom životu i zna ih koristiti." [3] To je složen proces čija je osnovna faza početno opismenjavanje. Ovaj pojam uključuje: pripremu na čitanje i pisanje, sistematično učenje i ponavljanje slova te također razvijanje i vježbanje različitih tehnika čitanja i pisanja [3].

Početno opismenjavanje odvija se u osnovnoj školi čitavo trogodište, a nadogradnje slijede u drugom i trećem trogodištu. O prvoj fazi ovisi kako će učenik razviti vještine čitanja i propisane sposobnosti, svladati tehniku čitanja i automatizirati čitanje [2].

2.1. KAKO OPISMENJAVAM – PRIMJER IZ PRAKSE

Prije nego što u prvom razredu počnem s planiranim opismenjavanjem, provjerim na kojoj su razini učenici. Već je poznato da postoje velike razlike među njima. Kako bi se opismenjavanje nesmetano nastavilo i kako bi svi napredovali, od tog

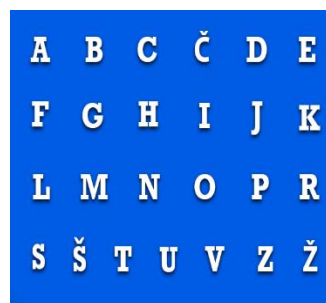
mjesta na kojem se svaki pojedinac nalazi, potrebno je provjeriti prethodno znanje. Pozovem svakog učenika na pojedinačni razgovor i nakon ljubaznog razgovora sa svakim saznam:

- **KOLIKO SLOVA POZNAJE (SA SLIKOM) I BEZ SLIKE**

Učeniku pokažem abecedu sa slikama te pitam ga ako zna što je nacrtano i poznaje li znak – slovo koje je ispod nacrtanog predmeta. Ako vidim da mu to dobro ide, nastavljam s abecedom bez slike te zamolim ga ako mi može »pročitati« slova. Istovremeno brojim pročitana slova te zapisujem si u tablicu.

Slika 1: Abeceda sa slikom

Slika 2: Abeceda bez slike

Slike abecede potražim na internetu.

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fpomagajmi.si%2Ffizdelek%2Fpuzzle-larsen-abeceda-slovenska%2F&psig=AOvVaw2OXIzd8r64G6fzYuxBhep5&ust=1630227760396000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjhxqFwoTCIilqOWt0_ICFQAAAAAdAAAAABAD

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fworld-alphabet.com%2Findex.php%2Fs%2F5-slovenian-alphabet&psig=AOvVaw2OXIzd8r64G6fzYuxBhep5&ust=1630227760396000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjhxqFwoTCIilqOWt0_ICFQAAAAAdAAAAABA

- **ČUJE LI POČETNI I ZAVRŠNI GLAS U RIJEČI**

Kad završimo s čitanjem abecede, nastavljamo sa slušnom percepcijom glasova u riječima. Izgovaram riječ učeniku i pitam ga koji glas čuje na početku riječi, na kraju pa i u sredini, ako primijetim da mu to ne predstavlja veće probleme. Ako vidim da je dijete spremno za nastavak, provjeravam i pisanje diktata.

PRVI GLAS U RIJEČI

NOGA
ANANAS
KUĆA
PERO

POSLEDNJI GLAS U RIJEČI

ŠKOLA
MESO
SVIJETLO
DIJETE

- **ZAPISUJE LI SLOVA ODNOSNO RIJEČI PO DIKTATU**

Učeniku dam prazan list i molim ga da se potpiše, pri čemu već mogu vidjeti kako drži olovku, poteze u pisanju i također finu motoriku. Učeniku najprije diktiram lakša slova, poput I, A, O, V, a zatim i teža, tako vidim je li i on spreman također na pisanje riječi. Prvo diktiram jednosložne riječi, a zatim duže i zahtjevnije. Završim kad primijetim da je dijete zbunjeno i osjeća da mu ne ide dobro. Uvijek pohvalim ono što napiše.

- **MOŽE LI VEĆ PROČITATI NEKE OD RIJEČI**

Na listiću imam zapisane četiri riječi, koje mu pokažem i zamolim ga ako ih može pročitati. Uz postavljanje pitanja mogu odlučiti, je li razumio i zna li o čemu je čitao.

ČITANJE RIJEČI

JUHA
TETA
MAMA
MACA

- **MOŽE LI PROČITATI REČENICU I RAZUMIJETI PROČITANO**

Provjeru čitanja i pisanja završavam čitanjem četiri rečenice. Ako uspije pročitati rečenicu, postavljam i pitanje da vidim može li mi odgovoriti i tako provjerim razumije li pročitano.

ČITANJE S RAZUMIJEVANJEM

**MIHA IMA DUDU.
ANA PIJE VODU.
LANA PIŠE ZADAČU.
ULA SE IGRA KOCKAMA.**

Uspjehe učenika bilježim u tablicu. Sličnu provjeru radim na kraju školske godine kad završimo s čitanjem svih slova. Na taj način vidim individualni napredak, ali i nedostatke koje još treba ispraviti te što odnosno na kojim područjima još moram raditi s učenikom.

UČENEC	PREPOZNA ČRKE	DOLOČI PRVI GLAS V BESEDI	DOLOČI ZADNJI GLAS V BESEDI	PO NAREKU ZAPIŠE ČRKE, BESEDE	BERE ENOSTAVNE BESEDE	BERE Z RAZUMJEVANJEM

*UČENIK / PREPOZNAJE SLOVA / ODREDI PRVI GLAS U RIJEČI / ODREDI ZAVRŠNI GLAS U RIJEČI / ZAPISUJE SLOVA, RIJEČI PO DIKTATU / ČITA JEDNOSTAVNE RIJEČI / ČITA S RAZUMIJEVANJEM

Tablica 1: Tablica za upis učenikova predznanja čitanja i pisanja prije početka opismenjavanja

Kad primim sliku razreda počnem s planiranim opismenjavanjem.

Najprije, veliki naglasak stavljam na slušnu percepciju. Brojimo riječi u rečenicama, slogove u riječima, glasove u riječima. Sve to kroz igru, kretanje (pljeskanje, čučanje, poskakivanje, ...).

Kad to gotovo svi savladaju, rješavamo teži zadatak, **tražimo početne**, a kasnije **i završne glasove** u riječima. Opet sve preko igre. Npr. igra Vlak koji samo prevozi putnike do određenog početnog / završnog glasa.

Npr. B (**b**ubanj, **b**alon, **b**iber, **b**anana...) (**z**ub, **b**ob, **g**aleb, ...)

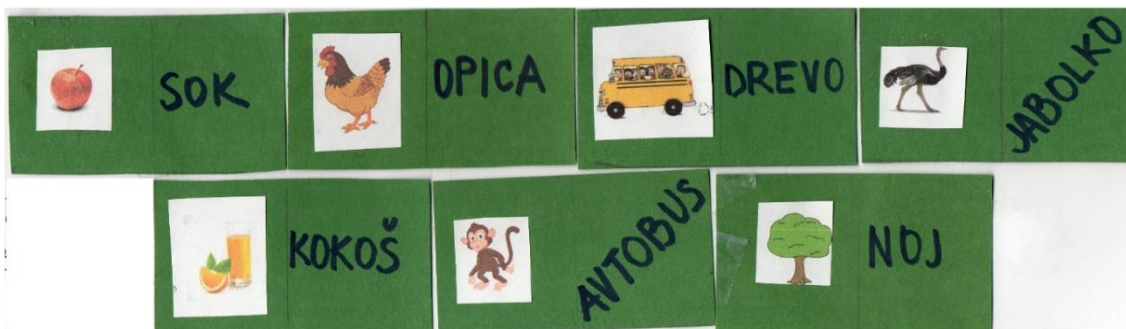
Za učenike pripremim puno igara koje mogu držati u rukama, pored onih kompjuterskih. Jako vole domine. Napravim neke setove domina. Po dva učenika igraju se ili uče zajedno. Kad završe svoj set, zamjenjuju ga sa kolegama iz razreda koji su već završili i imaju različite slike i slova / riječi / rečenice.

DOMINE: SLIKA- SLOVO

Slika 3: Domine – Slika – slovo

DOMINE: SLIKA - RIJEČ

Slika 4: Domine – Slika – riječ

DOMINE: SLIKA – REČENICA

Slika 5: Domine – Slika – rečenica

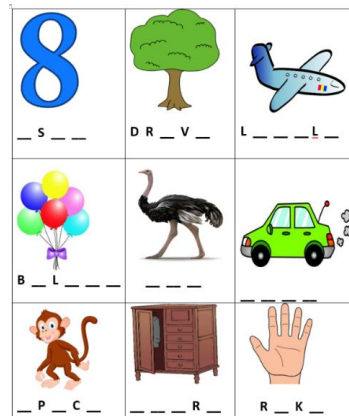
Prije svakog uzimanja novog slova vježbamo i tražimo zvukove na početku, sredini i kraju riječi. Prije nego što učimo o slovima, ispričam priču u kojoj se pojavljuju mnogi junaci, predmeti koji imaju određeno slovo u svojem imenu. Puno pažnje posvećujemo potezima pisanja. Također se uvijek igramo i ispisujemo slova s tijelima učenika, gdje u grupama pokušavaju napisati slovo sastavljeno od tijela učenika, a zatim saznati tko se najviše približio slici određenog slova. Nakon toga slijedi rad za stolom, gdje prvo rješavamo radne listove koji su nastavak bajke ili uvodna motivacija kojom sam privukla njihovu pažnju prije nastave. Pazim da su na listu po tri slike s određenim glasom / slovom na početku riječi, tri s glasom/ slovom na kraju i tri u sredini. Oni učenici koji su sposobni i već znaju, potpuno samostalno pišu riječi, a ja pomažem drugima tako da im zapišem slova koja još nismo učili. Sličice izrežemo i zalijepimo u bilježnicu - zajedno one s određenim glasom / slovom na početku, u sredini i na kraju.

U bilježnici to i označimo:

X _____ - naučeni glas/slovo na početku

_____ X _____ - naučeni glas/slovo na sredini

_____ X - naučeni glas/slovo na kraju

Slika 6: Primjer UL za učenje slova O

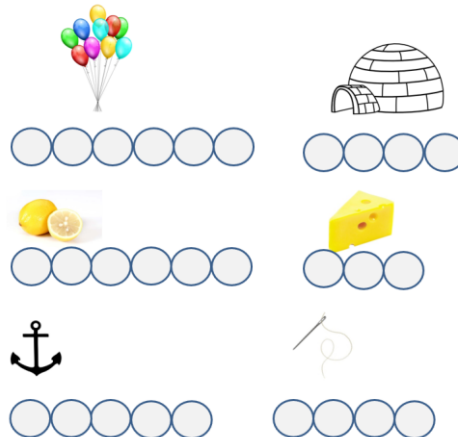

Slika 7 : Primjer slike u bilježnici nakon obavljene zadaće

Nova slova ispisuju se redovima. Zapišemo i nekoliko riječi koje imaju novo slovo. Međutim, uvijek pripremam neke dodatne zadatke koje učenici rado rješavaju. Prilažem neke primjere.

ČRKO I VPIŠI NA PRAVO MESTO. ČE ZMOREŠ, NAPIŠI VSE ČRKE.

Slike: 8 – Primjer dodatne zadaće nakon učenja novog slova

GA-GA-GA, GA-GA-GA,
MLADA GOSKA JE GOSPA.

ONA NA SPREHOD ZDAJ GRE,
JI SLEDIJO GOSKE VSE.

LEVA, DESNA, ENA, DVE,
GOSKE SO ŽE V VODI VSE.

PREBERI, NARIŠI
ALI PREPIŠI.

VPIŠI BESEDE: **

GOSPODINJA
GOBA NOGA
GOLOB
ŽOGA
NOSOROG
PEGA

ZMAJ
ZAGA

SLOVENSKA _____ MA 25 ČRK.

NALOGA:
• V TABELI POBARVAJ 16 BESED.
• PREPIŠI JIH V ZVEZEK.

K	R	O	Ž	N	I	K	Ž	A	R	N	I	C	A
Z	V	E	Z	E	K	Z	V	O	N	Č	E	K	A
K	R	I	Ž	I	Š	Č	E	M	E	D	U	Z	A
Z	A	J	E	C	B	M	I	Z	A	E	V	O	Z
Ž	O	G	A	C	Z	E	B	R	A	Ž	A	Ž	A
D	E	Ž	N	I	K	E	S	N	E	Ž	A	K	D
Z	A	B	O	J	N	I	K	A	Ž	A	B	A	R

LEPO CVETI.
MOJA _____ JE PORJAVELA.
KONJSKA _____ JE MOČNA.
_____ IMA BODICE.
RAD JEM KISLO _____.
MAJICA JE _____ BARVE.
_____ MEKETA.
NOVOLETNE _____ SO SE URESNIČILE.
VODA JE ODNESLA _____.
_____ JE LETNI ČAS.

ŽIMA JEŽ
ŽELJE ŽELJE
JEZ JEZ
KOZA ROZA
ZIMA ROŽA
KOŽA

DOPOLNI
POVEDI.

Slike: 9, 10, 11, 12 – Primjeri radnih listova s različitim zadačama uz učenje novih slova

Slika: 13 – Primjer lista za čitanje

Slika 14: Učenci sastavljaju slova u riječ

3. ZAKLJUČAK

Kad učenici prvog razreda krenu u školu, velike su razlike među njima u njihovom predznanju. To uvijek iznova ustanovim kad provjeravam poznavanje slova, slušnu percepciju glasova, čitanje riječi i rečenica te razumijevanje pročitanooga.

Ova provjera temelj je početnog opismenjavanja, koji pokušavam učeniku približiti na što ljubazniji, razigraniji i zanimljiviji način. Pripremim mnogo slikovitog i šarenog didaktičkog materijala s kojim se igra i uz igru nesvjesno osvaja glasove, slova, riječi te se time opismenjava. Svjesna sam da je djetetu potrebno opuštanje i puno kretanja, što redovito uključujem u nastavu opismenjavanja. Učenik također treba doživjeti uspjeh, zato mu nudim različite zadatke, koje pripremam tako da svatko napreduje prema svojim sposobnostima i može biti uspješan, stoga ih voli i s oduševljenjem ih rješava. Na taj se način ujedno igra i uči.

Moramo biti svjesni da se dječji mozak razvija različito. Neki pokazuju zanimanje za slova i čitanje već s pet ili šest godina, dok drugi tek sa sedam ili osam godina. Nešto je urođeno, ali zasigurno mnogo toga ovisi i o okruženju i načinu na koji pristupamo učenju.

Teoretski, dijete bi trebalo naučiti čitati i pisati do kraja prve trijade, ali istodobno svi znamo kako se dijete osjeća i koje pritiske doživljava ako ima problema s čitanjem i pisanjem u prvom razredu. Napor i pritisak često dovode do rezultata, dijete uči čitati, ali i mrziti čitanje. Zato neka dijete ovlada opismenjavanje svojim tempom.

4. LITERATURA

[1] Biemiller, Andrew, 2006: Vocabulary development and instruction: A prerequisite for school learning. Dickinson, David K., in Neuman, Susan B. (ur.): Handbook of early literacy research. New York: Guilford Press. 41–51.

[2] Mlaker, J., Hriberšek, V., in Gajšek, R., (2005) Z. (ur.). Zgodnje opismenjevanja-opismenjevanje od vrtca do univerze, stran 125 – 138. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije

[3] Zrimšek, N. (2003). Začetno opismenjevanje - Pismenost v predšolski dobi in prvem razredu devetletne osnovne šole

Mrežne stranice:

[4] Abeceda sa slikama

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fpomagajmi.si%2Fizdelek%2Fpuzzle-larsen-abeceda-slovenska%2F&psig=AOvVaw2OXIzd8r64G6fzYuxBhep5&ust=1630227760396000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjhxqFwoTCIilqOWt0_ICFQAAAAAdAAAAABAD (28.8.2021)

[5] Abeceda bez slika

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fworld-alphabet.com%2Findex.php%2Fs%2F5-slovenian-alphabet&psig=AOvVaw2OXIzd8r64G6fzYuxBhep5&ust=1630227760396000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjhxqFwoTCIilqOWt0_ICFQAAAAAdAAAAABAI (28.8.2021)